

existentes, possibiles tamen, cognoscit per suam essentiam. Esse autem cognitum, quod ex tali cognitione resultat, est denominatio extrinseca, quæ non est ens rationis formaliter, sed fundamentaliter, ut supra dictum est. Et quando affirmat de negationibus, et privationibus, et aliis figmentis quod non sunt, vel sunt impossibilia, ipsas negationes et privationes in quantum negationes apprehendit per formam negatam; in quantum entia rationis, vel ut figmenta, apprehendit illa ut formata a nobis, non a se, et de illis sic formati a nobis affirmat esse impossibilia.

Tertio arguitur contra ultimam conclusionem: Respectus ideales sunt æterni, non in aliquo intellectu creato, sed in divino, ut S. Thomas docet locis citatis in conclusione; ergo formaliter, et non solum fundamentaliter, sunt in divino intellectu. Conseq. patet. Tum quia respectus, ut intellectus, sunt actu et non fundamentaliter tantum, cum formale eorum esse sit intelligi. Tum quia D. Thomas concedit intellectui divino quod negat humano; sed in intellectu humano illi respectus intellectus habent esse formaliter, et non solum fundamentaliter; ergo et in divino. Tum denique quia hac ratione etiam diceretur distinctio attributorum esse ab æterno, quia fundamentaliter est ab æterno, licet formaliter sit solum in intellectu creato.

Conf.: Quia D. Thomas dicit: «Quod illi respectus causantur ab intellectu divino comparante essentiam suam ad res.» Sed non causantur quantum ad fundamentum, hoc enim supponitur ab intellectu, non causantur; ergo quantum ad formale illius relationis et distinctionis rationis. Similiter neque comparat essentiam suam, nisi ipsam comparisonem intelligendo; ergo redditur compa-

ratio cognita et habens esse objective, quod est esse ens rationis formaliter.

Respond.: Illos respectus ideales esse æternos fundamentaliter proxime, non formaliter secundum illam formalitatem, qua ad instar relationis concipiuntur.

Ad primam prob. conseq. respond.: Illos respectus esse intellectos a Deo non formaliter in se, ad instar respectus realis, sed in suo fundamento, id est in essentia cognita ut imitabili a creaturis, ut docet ipse D. Thomas supra citatus. Comparatio autem essentia divina non est cognita ad instar relationis, et ideo non est formaliter in intellectu divino ut relatio; sed creaturæ intelliguntur subjectæ imitabilitati divinæ essentia et participantibus ab ea, in quo fundantur illi respectus, et ita fundamentaliter proxime dicitur cognosci relatio comparationis. Itaque illi respectus dicuntur intellectus eo modo quo essentia dicitur comparata, scilicet cognoscendo imitabilitatem Dei ad plura, non comparisonem ad instar relationis formando.

Ad secund. prob. dicitur: D. Thomas concedere intellectui divino quod negat humano, quantum ad hoc quod est cognoscere ab æterno imitabilitatem illam essentia divina, quam comparat ad creaturas; hoc enim non potest ab æterno cognoscere intellectus humanus. Quod autem illa imitabilitas et comparatio cognoscatur ad instar relationis et distinctionis realis formaliter, non concedit D. Thomas ipsi intellectui divino.

Ad tertiam prob. dicitur: Quod est latum discrimen inter fundamentum distinctionis attributorum, et distinctionis idearum. Attributa enim fundant suam distinctionem in ipsa eminentia naturæ divinæ continente omnes perfectiones, non

ut cognita a Deo, sed ut cognoscibili a nobis; ita quod utrumque requiritur, et ex parte divinæ naturæ tanta eminentia, et ex parte cognoscentis tanta limitatio. At vero distinctio idearum non fundatur in eminentia divina ut limitate cognoscibili, sed ut diversimode imitabili; et illos diversos modos imitabilitatis cognoscere ad maximam perfectionem divinæ cognitionis pertinet.

Ad confirm. resp.: Quod illi respectus causantur ab intellectu divino, id est fundantur: intellectus autem non causat fundamentum remotum; potest tamen causare fundamentum proximum aliquarum relationum rationis, sicut aliqua intentiones logicæ fundantur in natura ut cognita. Respectus autem idearum non fundantur in natura divina secundum se, sed ut cognita per modum diversæ imitabilitatis; non enim proponitur Deo ut exemplar, nisi in quantum cognita, et ratione hujus imitabilitatis cognita dicuntur respectus ideales pertinere ad complementum idearum, scilicet ut cognoscantur ideæ tanquam distinctæ. Cæterum ipsa imitabilitas et comparatio divinæ essentia ad creaturas non cognoscitur a Deo ad instar relationis ex parte Dei se tenentis, sed solum dicitur comparare essentiam suam cognoscendo illam ut imitabilem a creatura. Quando autem comparatio ipsa et imitabilitas ad instar relationis cognoscitur, tunc formaliter dicuntur esse illi respectus in cognitione.

nanda prædicamenta, scilicet ipsa universalis et prædicabilia. Et prius oportet considerare rationem universalitatis secundum se et in communi, deinde de unoquoque prædicabili in particulari.

Circa universale autem secundum se tria occurrunt consideranda. Primum est ipsa ratio universalis. Secundum, causa a qua fit. Tertium, actus universalis, qui est prædicatio actualis de inferioribus.

Circa primum, tria inveniuntur in universali secundum se. Primum est ipsa natura, quæ in communi consideratur, et est subjectum quod denominatur universale. Secundum est fundamentum ipsius universalitatis, quod est unitas abstracta a multis, et aptitudo ad essendum in illis. Tertium est ipsa formalis relatio, seu intentio universalitatis, qua respicit inferiora. Et de istis in hac questione agendum est.

ARTICULUS I.

Explicatur diversa acceptio universalis et definitio illius.

Communis omnium intelligentia et conceptus est nomine *universalis* intelligi id quod habet respectum aliquem ad plura; contraponitur enim singulari, quod incommunicabile est ad multa. Sed quia contingit multipliciter aliquid respicere plura, et habere se erga plura, multipliciter etiam contingit accipi universale. Et redeuntur omnes acceptiones ejus ad tres. Est enim universale *in significando*, universale *in causando*, universale *in essendo* seu *predicando*.

Universale in significando est signum aliquod, quod ipsum universale significat, sive ad plura universaliter applicari potest; sicut no-

QUÆSTIO III.

DE UNIVERSALI SECUNDUM SE.

Explicato ente rationis in communi, oportet descendere ad explicandas intentiones logicas, quæ deserviunt ad cognoscenda et ordi-

mina seu termini communes significant rem in communi, et ad plura applicari possunt, ut homo, animal.

Universale in causando est illud cuius virtus ad plures effectus se extendit, sive sit efficiens, sive in alio genere cause, ut cœlum, ut Deus. Et nota quod universalitas in causando ita respicit effectus suos, quod in illis non attingit solum rationes, seu prædicata universalis et communia, sed etiam particularia. Imo quanto universalior est virtus in causando, tanto profundius penetrat effectum, omnesque particulares illius rationes attingit et causat, eo quod omnes participant illam rationem communem, et sic virtus quæ potest super totam illam rationem consequenter potest super omnia, quæ illam participant. Sicut cœlum, quod est causa universalis istorum corporum, attingit omnes rationes corporeas usque ad individuales differentias; et Deus, qui est causa universalissima entis in quantum ens, causat omnem rationem, quæ quoquo modo participat entitatem. Quod principium pro multis difficultatibus theologicis deservit, præsertim ad intelligendum quomodo ex parte causæ inferioris nihil præsupponitur ad agendum, sive quoad substantiam operis, sive quoad modum, quod non præveniatur a causa superiori, in quantum participatur et descendit ab illa.

Denique universale in essendo, seu prædicando, est illud quod respicit plura, in quibus habet esse, et de quibus prædicatur; sicut animal invenitur in omnibus animalibus, et homo in omnibus hominibus. Definitur autem universale hoc ultimo modo acceptum: *Universale est unum in multis, et de multis*. Vel ut Aristoteles definit, vi Met., text. xiv: « Universale est, quod pluribus inesse natum est. » Ubi, lect. xiii,

notat S. Thomas non dixisse Philosophum universale esse quod pluribus inest, sed quod pluribus inesse aptum est, quia plura universalis sunt, quæ de facto non existunt nisi in uno singulari, ut sol et luna. Explicat autem illa prima definitio data omnia quæ concurrunt ad rationem universalis, scilicet *subjectum, fundamentum, relationem ad terminum et propriam passionem*. Subjectum quidem et fundamentum explicatur in illo verbo *unum*: dicit enim rem, quæ est una, et unitatem, explicatque ipsam unitatem et separatam a multis et communicabilem illis, quam communicabilitatem expressius explicat definitio Philosophi, dicens: *Quod aptum est inesse*; unitas autem a multis separata, et aptitudo ut sit in illis sunt fundamentum relationis universalis, sicut potentia ad generandum est fundamentum relationis paternitatis. Ipsa autem relatio, in qua consistit formalis universalitas, explicatur per ordinem ad suum terminum, scilicet *in multis*; hæc enim se habent tanquam inferiora, quæ directe respicit universale. Dicitur autem esse *in multis* per identitatem cum illis, quia per communicationem et contractionem ad inferiora universale fit idem cum singulari, seu inferiori. Et dicitur esse *de multis* per prædicationem; nihil autem prædicatur de alio nisi sit idem cum illo, non diversum, et per hoc explicatur prædicabilitas, quæ est passio universalitatis.

Ex dictis colliguntur duo. Primum: Quomodo explicanda sit distinctio duplicis universalis, alterum metaphysicum, alterum logicum. Quia enim Metaphysicus considerat principaliter naturas, Logicus vero intentiones, seu relationes rationis, ipsa natura, seu subjectum abstractum a pluribus dicitur universale metaphysicum, quia in illo directe

et principaliter consideratur natura, abstractio autem, seu universalitas tanquam conditio; est enim conditio requisita ad omnem scientiam ipsa universalitas, quia nulla scientia agit de singularibus. At vero universale logicum principaliter respicit ipsam intentionem, seu formam, quæ aliquid denominatur universale, quæ est secunda intentio et relatio rationis; hanc enim præcipue considerat Logicus, præsuppositivè autem naturam, tanquam id in quo fundatur universalitas: agit enim de secundis intentionibus, ut fundantur in primis. Et sic intelligitur quod Metaphysicus et Logicus agunt de eodem, sed diverso modo, ut iv Metaph. dicitur, lect. iv, apud D. Thomam, Metaphysicus principaliter de natura, Logicus de intentione.

Secundo colligitur: Quod universalitas et particularitas pertinent ad rationem status ipsius naturæ, quæ ab universalitate vel singularitate denominari potest. Unde triplex status solet assignari in qualibet natura, ut constat ex doctrina D. Thomæ, iv Cap. de Ente et essentia, et Cajetano, ibi.

Primus est status naturæ secundum se, quia in eo non considerantur nisi tantum illa, quæ constituunt ipsam naturam et quidditatem; unde vocatur etiam status indifferentiæ, quia natura secundum se indifferens est ad prædicata accidentalitæ, nec includit illa ex se, nec excludit a se, sed tantum est capax illorum, et explicat sua prædicata essentialia tantum. Et vocatur etiam status solitudinis, quia natura est sola ab omni extrinseco prædicato. Et vocatur etiam communis negative, quia non intelligitur multiplicata natura.

Secundus status est secundum esse quod habet in singularibus, qui est status singularitatis.

Tertius denique status est secundum esse quod habet in abstractione intellectus; quæ abstractio etiam dici potest status solitudinis, non pro solitudine ab omni extrinseco prædicato, sed solum pro solitudine, seu præcisione ab individuis. Et isti duo status non conveniunt nature secundum se, quia neuter eorum est prædicatum essentialitæ naturæ; si enim natura secundum se esset universalis, numquam posset esse singularis, vel si secundum se esset singularis, numquam posset inveniri universalis. Quare in statu naturæ secundum se, omnia quæ non sunt prædicata quidditativa illi denegantur. Et hinc est quod extrema, quæ videntur contradictoria, addita particula *secundum se*, negantur de natura in illo primo statu: dicimus enim quod natura secundum se neque est una, nec plures; nec est alba, nec est non alba; quod est dicere: Essentialiter non est una, essentialiter non est plures, sed capax utriusque. Nec tamen inde inferas verificari duas contradictorias de natura secundum se; hoc enim numquam est possibile, sed semper altera est vera, altera falsa. Si enim dicas: Homo secundum se non est albus; homo secundum se est albus, hæc secunda est falsa, et prima vera; quia est sensus: Homo essentialiter non est albus, quod verum est; homo essentialiter est albus, quod falsum est; et sic non valet: Secundum se non est album, ergo secundum se est non album, quia variatur appellatio, propter illam particulam *secundum se*.

ARTICULUS II.

Utrum universale materialiter sumptum et pro subjecto inveniat a parte rei.

Ex uno principio dimanarunt in

hac parte duae extremae sententiae. Fuit enim antiquissima opinio Heracliti et Cratili, circa tempora Socratici, ut refert Aristoteles, 1 Met., lect. x, apud D. Thomam, qui dixerunt de sensibilibus non posse dari scientiam, quia sunt in continuo fluxu et motu; unde Cratilius in tantam devenit demerentiam (ut inquit Arist., iv Metaph., et ibi D. Thomas, lect. xii), quod opinatus est oportere nihil verbo dicere, eo quod veritas rei transibat priusquam finiretur oratio.

Ex hac opinione sumpsit Plato occasionem ponendi naturas separatas a singularibus, quas ideas nominavit. Quia, cum videret singularia esse in continuo fluxu et motu, negavit (quod verum est) de illis dari firmam et certam scientiam; sed quia demerentiam Cratili voluit evitare, quod nulla scientia et veritas daretur, fluxit extra singularia inveniri naturam, quae in re sine singularitate existeret, ut de illa diceretur scientia.

At vero per aliud extremum Nominales, consentientes cum Platone et Cratilo quod singularia non sunt objecta veritatis certae, propter suam contingentiam et perpetuum motum, et ex alia parte contra Platonem negantes naturas a singularibus separatas existere, dixerunt pro universalibus solas voces significantes remanere, sine rebus significatis. Quorum sententiam omnino evitandam graviter admonet D. Anselmus, lib. de Incarnat. Verbi, cap. ii: « Cum omnes (inquit) ut cautissime ad sacrae paginae quaestiones accedant sunt commonendi, illi utique nostri temporis Dialectici, imo Dialecticae haeretici, qui quidem non nisi flatum vocis putant esse universales substantias etc... »

DICO ERGO PRIMO: Vocibus et conceptibus universalium vere et sim-

pliciiter correspondet pro objecto aliqua entitas, seu natura, quae universalis denominatur: non quidem quae existat a parte rei sub illo statu universalitatis et abstractionis, sed quae per ipsam abstractionem intellectus ita attingat in objecto naturam, ut non attingat singularitatem; vel ita attingat superiora praedicata, quod non inferiora. — In qua abstractione nulla invenitur falsitas ex parte intellectus; sicut nec in visu datur aliqua falsitas ex eo quod ita attingat colorem in pomo quod non attingat saporem, non separando ipsum in re a sapore, sed non coniungendo utrumque in cognitione: ita ergo apprehenditur homo ab intellectu sine singularitate, licet in re non sit sine illa.

Sic docetur ista conclusio a Philosopho, qui perpetuo hanc Platonis sententiam impugnat, et ex consequenti Nominalium sententiam condemnat. Videri potest praecipue S. Thomas, 1 Metaph., lect. x, ubi de hac opinione Platonis sic inquit: « Patet autem diligenter intuenti rationes Platonis quod ex hoc in sua positione erravit, quia credit quod modus rei intellectae in suo esse est sicut modus intelligendi ipsam rem; et ideo quia invenit intellectum nostrum dupliciter abstracta intelligere: uno modo sicut universalia intelligimus abstracta a singularibus, alio modo sicut mathematica abstracta a sensibilibus, utriusque abstractioni intellectus posuit respondere abstractionem in essentiis rerum, unde posuit et mathematica esse separata, et species. Hoc autem non est necessarium: nam intellectus, etsi intelligat res per hoc quod similis est eis quantum ad speciem intelligibilem per quam fit in actu, non tamen oportet quod modo illo sit species illa in intellectu, quo in re intellecta; nam omne quod est in aliquo est per modum ejus in quo

est, et ideo ex natura intellectus, quae est alia a natura rei intellectae, necessarium est quod alius sit modus intelligendi quo intellectus intelligit, et quo res existit. » Hucusque D. Thomas. Qui etiam videri potest iv cap. de Ente et essentia; et in Opusc. lv et lvi; et i p., q. xv, art. i.

Ex quo loco et verbis D. Thomae colligitur rejiciendam esse sententiam Platonis, et Nominalium: quia non distinxerunt inter modum essendi, et modum cognoscendi. Si enim eo modo quo res cognoscitur abstracta a singularibus esset a parte rei, vel ista res sub illo modo existens produceretur a Deo, vel non. Si non produceretur a Deo, nihil esset, vel esset ipse Deus, qui est singularissimus. Si a Deo productum est, ergo per aliquam actionem singularem: a Deo enim, qui singularis est, non potest nisi actio singularis procedere, ergo et singularem terminum, seu effectum habet. Quare modus iste universalitatis nullo modo potest existere in ipsis rebus, sed solum ex modo cognoscendi naturam sine singularitate resultat.

Ex quo etiam Nominalium sententia destruitur, negantium correspondere conceptui illi sic abstrahenti aliquid reale, ex eo quod modus ille abstrahendi non invenitur in re. Quando cumque enim plura conjunguntur in aliquo a parte rei, intellectus non semper debet plura illa simul accipere, sed unum potest sine alio attingere. Id autem quod accipitur, remota alio, verum et proprium ens est, licet non sine alio in re existat, sicut patet in exemplo supra allato de visu attingente verum et realem colorem pomi, non tamen saporem. Igitur accipere unum et omittere aliud non est formare conceptum falsum, sed inadaequatum; aliquid ergo correspondet ei ex parte objecti cogniti, licet non cum omni modo,

quo invenitur a parte rei; nec enim omne illud, cum quo conjungitur, intelligitur. Et hoc manifestus apparet in ipsa compositione et divisione intellectus. Quando enim affirmo de aliquo subjecto aliquid quod illi convenit, non affirmato alio quod illi conjunctum est, ut cum dico: Homo est animal, non affirmando quod sit corpus, vel: Deus est misericors, pomum est coloratum, et similia, vel talis affirmatio est falsa, vel vera: falsa esse non potest, cum affirmetur aliquid quod illi non repugnat, sed convenit; si autem est vera, ergo aliquid responderet illi conceptui inadaequato et praeciso, licet in re praecisum non sit, sed simul cum alio existat. Et sic secundum distinctionem conceptus adaequati et inadaequati optime intelligitur abstractio universalis, quae tunc datur quando non concipitur totum quod est in objecto, tam natura, quam singularitas, sed inadaequate attingitur unum, scilicet natura, omissa alio, scilicet singularitate.

Sed inquit Nominales: Conceptum universalem significantem, v. g., hominem, vel animal, esse quasi nomen collectivum, quod non significat aliquid unum, sed adunatum, scilicet omnes homines, seu omne id, cui convenit ipsa ratio hominis; et ita quando dico: Homo est animal, sensus est: Omne quod est homo, seu omnes homines sunt animal. Qua ratione videntur aliqui in conceptu analogo entis ponere quod id quod correspondet illi conceptui est tota collectio entium sub quadam confusione.

Ceterum haec evasio ex duplici capite excluditur. Primo, quando nomen universale ponimus a parte praedicati, ut quando dicimus: Pe-

trus est homo: esset enim sensus quod Petrus est omnes homines, seu omne quod est homo, quod patet esse falsum. Secundo, ponendo ex parte subjecti terminum communem sine distributione, ut: Homo currit; esset sensus quod omnes homines, seu omne quod est homo currit; et sic omnes propositiones indefinite essent falsæ. Et hæc propositio: *Essentia divina non generat, quæ est catholica, redderetur falsa, quia esset sensus: Omne quod est essentia divina non generat, quod manifeste est falsum, nam Pater est res quæ est essentia divina, et generat.*

Quare nullo modo nomen universale potest esse nomen collectivum, sed aliquid unum significat, abstractum tamen a singularitate. Et quod additur de conceptu entis, infra, q. xiv, discutietur quomodo abstrahat, vel includat inferiora. Constans tamen esse debet quod hoc nomen *ens* non est nomen collectivum, quia non significat aggregationem omnium inferiorum, sed convenientiam in ratione analogâ, quæ tamen, quia non est simpliciter una, sed solum proportionaliter non, simpliciter abstrahit ab inferioribus, sed solum secundum quid, ideoque dicitur illa includere implicite et in confuso, non explicite, ut ibidem ostendetur.

Dico secundo: Universale pro subtrato, seu materiali potest esse aliquid reale, id est natura a parte rei dabilis, licet non cum illo statu universalitatis; unde pro formali, id est pro universalitate et abstractione, non nisi in cognitione invenitur. — Hæc constat ex dictis, et de ea videri potest Philosophus, in Prædicamentis, cap. de substantia, ubi secundas substantias, quæ sunt genera et species, dicit subsistere in primis; et in vii Met., tex. xlv, et sequentibus, ubi D. Thomas, lect III, sic inquit: « Universale du-

pliciter potest accipi. Uno modo, pro ipsa natura cui intellectus attribuit intentionem universalitatis, et sic universalis, ut genera et species, substantias rerum significant, et prædicantur in quid; animal enim significat substantiam ejus de quo prædicatur, et homo similiter. Alio modo potest accipi universale, in quantum est universale, et secundum quod natura prædicta subest intentioni universalitatis, id est secundum quod consideratur animal, vel homo ut unum in multis, et sic posuerunt Platonicus animal et hominem in sua universalitate esse substantias etc. » Hæc D. Thomas. Itaque universalitas, ut ibi pluribus rationibus ostendit non est substantia, vel aliquid reale, sed accedens rationis, quod pertinet ad statum ipsius rei cognitæ, quem acquirit ex eo quod cognoscitur cum præcissione quadam, abstrahendo ab individuatione. Ex hoc enim natura, quæ in re non existit sine conditione individuante, in cognitione intellectus manet nudata ab illa. Et pertinet hoc ad statum naturæ in cognitione, quia eadem natura extra cognitionem posita in re amittit illum modum essendi universaliter, retenta quidditate naturæ.

Solvuntur argumenta.

Sententia Platonis fere totâ fundatur in perpetuitate scientiæ et veritatum quæ ad scientias pertinent, quæ sunt veritates necessariæ et æternæ; iste autem non inveniuntur in singularibus, quia singularia sunt corruptibilia et contingentia; ergo inveniuntur extra singularia, vel non erunt realia et vera objecta, sed ficta per intellectum, ea quæ sciuntur. Similiter dantur causæ exemplares, a quibus singularia participant suam essentiam, sicut Pe-

trus participatione hominis est homo, et participatione animalis animal; ergo datur homo et animal separatum, a quibus istæ participationes derivantur.

Resp.: Objecta scientiarum, et veritates quæ ab illis attinguntur dici perpetuas et æternas non ratione alicujus existentiae æternæ, quam realiter habent in aliquo subjecto extra intellectum divinum; sed dicuntur æternæ objective et negative, id est quia connexio veritatum essentialium, quæ sunt objecta, non dependet ab aliquo fundamento temporali, vel existentia facta in tempore, sed ex se habet semper veritatem attingibilem ab intellectu, quantumcumque intellectus sit æternus, et nullo modo fundatam in aliqua ratione libera vel contingentis; quare non est necesse quod veritas quæ attingitur a scientia existat subjective extra singularia, sed objective attingatur sine illis. Ad illud de causis exemplaribus respondetur: dari quidem causas exemplares quarum participatione res creatæ habent suas naturas; sed istæ causæ exemplares sunt idææ divinæ, non naturæ creatæ a singularibus separatae.

Secundo arguit: Supposita opinione Scoti infra tractanda, quod ex natura rei et ante operationem intellectus distinguuntur gradus superiores ab inferioribus, v. g. animal ab homine, homo ab individuis, ergo a parte rei datur extra intellectum gradus superior non includens inferiorem; sed hoc ipso quod non includit illum est universale, utpote de se abstractum ab inferioribus; ergo datur a parte rei abstractio naturæ a singularitate, et superioris prædicati ab inferiori.

Respond.: Hanc opinionem Scoti longe distare à fictione Platonis, cum expresse Scotus affirmet gradus istos superiores et inferiores ita distinguere secundum suas ratio-

nes formales quod tamen non possit una separati existere ab alia, nec de potentia absoluta. Sed subtilitas Scoti in eo consistit quod, ex natura rei et ante operationem intellectus, formalitas quæ sumitur pro conceptu gradus superioris non includit, ex suo essentiali conceptu, formalitatem quæ deservit pro gradu inferiori; quod vero separati possit ab illa existere, nec somniavit Scotus, sicut posuit Plato.

Tertio arguit, pro sententia Nominalium: Quia conceptus objectivus universalis vel est aliquid unum, vel plura. Si plura, habetur intentum, quia vox, seu conceptus universalis solum erit nomen collectivum immediate significans aggregationem plurium. Si vero est unum, illud, in quantum unum, non est aliquid reale; sed, in quantum unum, est objectum illius conceptus universalis; ergo, in quantum objectum illius conceptus, non est aliquid reale. Major patet: Quia, in quantum unum, non existit extra intellectum; neque existere potest: illud autem est ens reale quod est capax existentiae.

Conf.: Quia ex eo quod datur talis natura universalis abstrahens a pluribus individuis sequuntur plura inconvenientia.

Primo: Quia omnia illa individua sunt illud unum universale; ergo sunt idem inter se. Quæcumque enim sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se; sed Petrus et Paulus sunt idem uni tertio, scilicet homini, qui est aliquid reale; ergo sunt realiter idem inter se.

Secundo: Vel ipsa natura universalis descendit tota ad quodlibet individuum, vel una pars descendit ad unum individuum, et alia ad aliud. Hoc secundum dici non potest, sic enim Petrus esset pars hominis, non integre homo. Si vero dicatur primum, admittimus mysterium Trinitatis in creaturis, quod natura ho-

minis una existens et aliquid reale tota communicatur uni individuo et tota alteri.

Tertio : Ille homo in universali vel est corruptibilis, vel non. Si non est corruptibilis, ergo corruptibilitas non est propria passio ejus, quod est falsum, quia omnis homo est corruptibilis. Si est corruptibilis, ergo et generabilis, ergo ad illum potest terminari generatio et existentia, quod est ponere ideam Platonis.

Resp.: Quod ille conceptus objectivus est unus non unitate reali, sed rationis et præcisionis. Et ad prob. dicitur: Quod illud unum est aliquid reale, materialiter acceptum, pro subiecto unitatis, non formaliter, pro ipsa unitate præcisionis et relationis universalitatis. Et sic, licet non existat a parte rei sub illo statu unitatis præcise, existit tamen illa natura sub alio statu. Et hoc sufficit ut dicatur ens reale et capax existentiae absolute et secundum se, licet non in omni statu.

Ad confirm. respond.: Primum inconveniens non sequi, quia illa maxima intelligitur de his, quæ sunt eadem uni tertio, quod ita est unum ut virtualiter non sit multiplex. Quod D. Thomas, 1 p., q. xxviii, art. iii, appellat esse idem uni tertio re et ratione, id est uni tertio, quod est idem secundum rem et secundum rationem, et non virtualiter multiplex, id est quod non solum entitative est unum, sed etiam respectively et communicative non est ad multa. Natura autem universalis virtualiter est multiplex, quia est communicabilis in plura, unde ex identitate cum illa non sequitur identitas individuum inter se. Vel secundo, omnia individua dicuntur esse unum in natura communi non unitate reali, sed unitate similitudinis et convenientiæ, quæ per intellectum accipiuntur tanquam unitas; un-

de non sequitur quod sunt unum inter se entitative, sed solum similia et convenientia, per rationem autem accipiuntur tanquam unum.

Ad secund. inconveniens dicitur: Quod communicatio naturæ universalis ad singularia non est sicut communicatio totius integralis ad partes integrantes, sed sicut totius prædicabilis ad partes subjectivas, in quo non fit divisio per partes, sed diversa multiplicatio naturæ in diversis individuis. Unde in divisione integrali quælibet pars non adæquat totum, in communicatione vero universalis ad particularia quælibet pars subjectiva adæquat totum, quantum ad naturam communicatam, sed non quantum ad extensionem et multiplicabilitatem illius. Quod longe distat a mysterio trinitatis, in quo non fit communicatio rei universalis per multiplicationem naturæ, sed per identitatem ejusdem naturæ singularis cum tribus personis realiter distinctis.

Ad tertium inconveniens resp.: Quod homo in communi dicitur corruptibilis et generabilis quantum ad radicem et convenientiam corruptibilitatis, non quantum ad exercitium; convenit enim corruptibilitas naturæ, sed exercetur in individuis, sicut convenit ei risibilitas, sed exercitium ridendi non convenit naturæ in communi, sed individuo. Unde hoc in omnibus propriis passionibus invenitur quod connexio et convenientia earum est respectu naturæ communis, exercitium vero respectu individuum.

ARTICULUS III.

Utrum unitas formalis ut distincta a singulari conveniat naturæ ante operationem intellectus.

Quia universale, ut dictum est in art. i, definitur, quod est unum in

multis, seu aptum ad essendum in multis, necesse est declarare quomodo illi conveniat unitas, et quomodo conveniat aptitudo ad essendum in multis. Et in hoc articulo agemus de unitate, in sequenti de aptitudine.

Duo ergo pro præsentī difficultate notanda sunt. Primum: Quid nomine *unitatis formalis* intelligamus? Secundum: In quo consistat punctum difficultatis et controversiæ inter scholam D. Thomæ et Scoti, circa distinctionem hujus unitatis formalis ab individuali ex natura rei?

Unitas ergo generaliter loquendo formaliter importat carentiam divisionis, et dicit aliquid positivum ex parte entitatis, et aliquid negativum ex parte formalis quod addit supra entitatem, ut colligitur ex D. Thoma, 1 part., q. xi, art. ii, ad 2, et in 1, distinct. ix, quæst. iv, art. 1, ad 2, et distinct. xxiv, quæst. 1, art. iii. Unde ex diversa ratione negandi divisionem solet diversus modus unitatis resultare. Ut tamen resultet non solum diversus modus unitatis, sed diversa unitas absolute, oportet quod non solum varietur modus negandi divisionem, sed etiam ratio ipsa entitatis positiva diversa redatur: quia diversitas unitatis absoluta facit multitudinem, plures enim unitates multitudo est; ubi autem non est multitudo, non est diversa unitas absolute loquendo, licet sit diversus respectus negandi divisionem, multitudo enim non componitur ex negationibus, sed ex entitatibus, quantum ad positivum quod includitur in unitate, ut S. Thomas docet, loco citato, quæst. xi, 1 partis. Quando ergo in præsentī distinguimus in eadem re unitatem formalem, et individuaem, et universalem, et rursum formalis distinguitur in genericam et specificam, non distinguimus varias unitates absolute et ex parte entitatis

positivæ, quasi illæ constituent aliquam multitudinem, sed solum distinguimus varios respectus negandi divisionem. Cum enim concurrant in aliqua re et principia formalia, quæ constituunt quidditatem, et materialia, quæ pertinent ad individuationem, quando principia formalia sunt indivisa, id est non fit divisio penes formalia principia, tunc ex illo respectu carenti divisione, quantum est ex parte talium principiorum, dicitur unitas formalis: quæ adhuc variari potest penes variationem principiorum formalium; nam quædam principia formalia sunt generica, et quædam specifica, et si detur carentia divisionis penes principia generica tantum, dicitur unitas formalis generica, si autem sit carentia divisionis penes principia specifica, dicitur unitas formalis specifica. Quando vero non solum datur carentia divisionis ex parte principiorum formalium, sed etiam ex parte materialium, quæ pertinent ad individuationem, tunc illa unitas est numerica, seu individualis. Et, quia quidditas et individuatō simul concurrunt in uno individuo, non repugnat etiam inveniri unitatem formalem conjunctam unitati individuationis. Si autem per intellectum separatur ab omni individuatione unitas illa formalis manebit præcisa, et tunc dicitur unitas universalis, seu præcisionis.

Secundo notandum est punctum controversiæ et difficultatis inter scholam D. Thomæ et Scoti, in hac parte, non consistere in eo quod unitas formalis inveniat in re ita distincta ab unitate singulari, quod vel existat separata ab illa, hoc enim esset ponere ideam Platonis, vel quod positive inveniat communis ad unitates numerales, hoc enim Scotus nunquam dixit, sed solum in duobus consistit ejus sententia:

Primum, quod inveniat a parte

rei vera et propria unitas, quæ comitatur naturam secundum se consideratam, quæ neque est numerica, nec universalis, sed minor numerica, eo quod non est ita indivisa sicut numerica, unde ista unitas, quia convenit naturæ secundum se considerata, in omni statu invenitur. In statu quidem præcisionis manet conjuncta unitati universalis; in statu autem singularitatis manet conjuncta unitati numerice; sed tamen vera et propria unitas est etiam secundum se considerata, et non solum ratione unitatis numerice, vel præcisionis sibi adjunctæ, sed in unoquoque individuo et datur unitas numerica, et præterea unitas formalis, et in unoquoque universali datur eadem unitas formalis, et simul unitas præcisionis.

Secundum est quod hæc unitas formalis, quæ convenit naturæ secundum se, dici potest universalis negative, id est non singularis, quia de se illa natura, et consequenter unitas ejus, neque singularis est, neque universalis positive, ut etiam sentit D. Thomas, iv cap. de Ente et essentia. Solum enim in illo statu conveniunt naturæ prædicata quidditativa et propriæ passionis, quarum una est unitas. Videatur Scotus, in ii, dist. iii, quæst. i, § Sed contra, et § Ad quæst.

Dicitur autem hæc unitas formalis convenire ex natura rei, quia consequitur ipsa principia naturæ secundum se, et non beneficio intellectus.

Aliqui tamen, sinistre interpretati Scotum, dixerunt istam unitatem ita convenire naturæ in statu solitudinis et secundum se quod non descendit ad individua, neque in illis invenitur, sed secluso illo statu solitudinis evanescit ista unitas. Alii autem per aliud extremum voluerunt hanc unitatem formalem

ita in singularibus inveniri, quod etiam retinet ibi aliquid universalitatis, saltem imperfecte et inchoate, quatenus existit in pluribus actu, non tamen secundum aptitudinem, qua potest prædicari de pluribus. De qua videri pote et apud Conimb., quæst. iv Univers., art. iii.

NIHILOMINUS PRO RESOLUTIONE, DICO PRIMO: Naturæ secundum se non convenit aliqua unitas, quæ positive et absolute unitas sit, minor numerice, et quæ a parte rei invenitur conjuncta cum unitate numerice, sed solum convenit unitas formalis negativa, id est negatio divisionis per principia formalia. — Itaque in re invenitur convenientia et similitudo unius naturæ cum alia in prædicatis quidditativis, quam intellectus per modum unitatis assumit, et consequenter invenitur in qualibet natura negatio divisionis per principia formalia. Et in hoc est fere tota æquivocatio, in hac parte, quod existimatur negationem divisionis solum fieri per veram et positivam unitatem, cum tamen etiam fieri possit per solam convenientiam; quæ enim conveniunt, ex vi illorum principiorum per quæ conveniunt non dividuntur. Ita sumitur ex Cajetano, iv cap. de Ente et essentia, q. vi. Et hoc ipsum ibi docet D. Thomas, dicens: « Quod natura secundum se, neque est una, neque plures. Si quaeratur (inquit) utrum ista natura possit dici una, vel plures, neutrum concedendum est, quia utrumque est extra intellectum humanitatis, et utrumque potest sibi accedere. Si enim pluralitas esset de ratione ejus nunquam posset esse una, cum tamen una sit secundum quod est in Soerate; similiter si unitas esset de intellectu et ratione ejus, tunc esset una et eadem natura Soeratis et Platonis, nec posset in pluribus plurificari. » Ita D. Thomas.

Ex cujus verbis sumitur funda-

mentum hujus conclusionis: Quia unitas positiva tunc absolute et simpliciter est unitas, quando non solum negat divisionem ex una parte, sed relinquit subjectum, seu entitatem ex omni parte indivisam et determinate reductam ad unitatem. Si enim ex aliqua parte relinquit locum divisioni, vel pluralitati, solum secundum quid erit unum, et non simpliciter; sufficit enim ad tollendam unitatem simpliciter quod ex aliqua parte non sit sublata divisio, seu pluralitas. Sed natura considerata secundum se non habet ex omni parte sublata divisionem, nec removet omnia principia pluralitatis. Ergo non habet unitatem formalem positive et simpliciter. Minor probat: Quia natura secundum se considerata est indifferens ad pluralitatem, vel unitatem, et determinat neutrum sibi vendicat, ut probat ratio D. Thomæ. Quia, si haberet pluralitatem, nunquam posset esse una, et si unitatem, nunquam posset plurificari; quia illud quod convenit naturæ sub illo statu essentialiter illi convenit, quia solum est status in quo considerantur prædicata quidditativa, et quidquid ibi convenit, quidditative convenit; ergo natura pro illo statu est indifferens ut sit determinate una, vel determinate plures, quia ex sua quidditate neutri repugnat; ergo nondum habet statum, in quo removeat, et repugnet omni principio plurificationis et divisionis; ergo nondum habet unitatem positivam.

Nec obstat quod habet negationem divisionis penes principia formalia, quia hoc solum probat habere unitatem negativam, ratione cujus dixit D. Thomas, Opusc. XLII, cap. vii: « Quod in ipsa natura absolute accepta est quædam unitas, cum definitio ejus sit una »; et hæc est unitas non simpliciter et positive,

sed quantum ad negationem divisionis per principia formalia, quæ solum pertinent ad definitionem. Sed de unitate positiva et simpliciter subdit ibi D. Thomas id quod dixerat loco citato, de Ente et essentia: « Quod non est de intellectu naturæ absolute unitas aliqua, neque etiam pluralitas, quia utrumque potest sibi accedere. » Et hoc amplius manifestatur, quia ista negatio divisionis penes principia formalia taliter afficit naturam secundum se considerata, quod multiplicata natura in statu individuationis, etiam ipsa negatio multiplicatur, et non manet unica in omnibus individuis; ergo signum est quod non reddebat naturam unam simpliciter, quia taliter ibi invenitur negatio divisionis formalis, quod adhuc est cum indifferencia ut ipsamet negatio plurificetur, vel una maneat, negatio autem individuationis, quæ adhuc in se non est una, quomodo potest reddere naturam simpliciter unam? Non ergo omnimodam unitatem ex parte subjecti habet quousque talis natura in aliquo statu reperitur, vel singularitatis, vel universalitatis.

DICO SECUNDO: Licet natura secundum se sit negative communis, et negatio divisionis formalis, quæ illi convenit sit etiam negative communis, id est non singularis, tamen in re et extra intellectum absolute et de facto nunquam reperitur ista unitas neque positive, neque negative communis. — Ratio conclusionis est: Quia hoc ipso quod natura ponitur extra intellectum accipit statum singularitatis, cum non possit inveniri natura sine singularitate, alias poneretur natura platonica extra intellectum; posita autem singularitate, non solum removetur communitas positiva, quam in intellectu natura acquirit, quod etiam Scotus fatetur, sed etiam removetur communitas negativa. Tum quia

non manet una negatio in illis naturis singularisatis; sicut enim multiplicatur ipsa natura specifica, ita et negatio indivisionis formalis, quæ naturam comitatur. Tum etiam quia esse communem negative, est non esse divisam in multis; sed, posita singularitate, manet divisa in multis, cum vere et positive natura sit multiplicata, quod est habere oppositum illius negationis, qua negative est communis, id est non divisa; ergo non manet communis negative: sicut aer, posita luce, non manet negative tenebrosus, quia ipsa illuminatio expellit negationem lucis.

Dices: Natura illa singularis et extra intellectum adhuc non habet illam multiplicationem ex se, sed ex statu singularitatis adjuncto; ergo secundum se semper manet illa natura communis negative, et convenit illi unitas formalis communis negative, quantum est ex se, non obstante multiplicatione.

Resp.: Quod non sufficit aliquam naturam non habere ex se aliquam formam, vel prædicatum accidentale, ut dicatur simpliciter non habere illud, quando illi revera convenit absolute, licet ex propriis et intrinsicis non conveniat; sicut homini ex propriis non convenit esse album, neque aeri esse lucidum, et tamen quando actu homo est albus, et aer illuminatus, non possumus dicere quod absolute non sit talis, quia ab intrinseco id non habet: sic natura, licet secundum se non sit plurificata et divisa, et consequenter negative communis, i. e. non singularis, si tamen actu sit singularisata et multiplicata, non manet amplius negative communis, licet ex propriis neque sit communis, neque singularis, et hoc semper illi convenit. Atque ita nunquam debet concedi absolute quod natura secundum se est communis negative

in re, sed quod ex propriis et essentialibus non habet singularitatem et multiplicationem in re, quod est verum, absolute tamen habet illam; ut autem denominetur communis negative in re, non sufficit quod ex se non sit singularis, ubi *ly ex se* pertinet ad modum non essendi, sed quod careat ipsa singularitate.

Sed objicies: Quia D. Thomas, iv cap. de Ente et essentia, dicit: Quod natura secundum se est id quod prædicatur de individuis; hoc autem est proprium universalitatis; ergo natura secundum se universalis est.

Resp.: Quod, ut bene advertit Cajetanus ibi, circa iii dub, in natura aliud est res, quæ prædicatur, aliud conditio, seu status ut prædicatur. Res quidem, quæ prædicatur, est natura secundum se, ejus enim quidditas communicatur inferioribus. Conditio autem, seu status ut communicetur est superioritas: hæc non convenit naturæ secundum se; esse autem rem, quæ prædicatur de singularibus, hoc est quod convenit naturæ secundum se, nec amplius dicit D. Thomas.

Dico ULTIMO: Facta præcissione a singularibus per intellectum, natura et ejus unitas formalis habet rationem unitatis determinate et positive, in quantum redditur unitas communis ad multa, quæ est unitas præcisionis. Et similiter contracta ad singularia redditur una unitate numerica. Quare nunquam unitas formalis invenitur simpliciter et positive, nisi sit unitas universalitatis, vel singularitatis. — Hæc conclusio constat ex dictis; et de ista unitate dicit D. Thomas, Opuscul. xlii, cit., cap. vii: « Quod alia est unitas naturæ, quam habet ab intellectu, in quam omnia supposita conveniunt. » Sentit ergo quod natura, cui convenit formalis unitas ab intellectu, unitatem accipit rationis

determinatam. Et similiter in Opus. lv, inquit D. Thomas: « Quod illa natura, quæ est universalis in quantum est in anima, est una numero », id est concepta ad modum unitatis positive, ac si esset una numero. Et Opusc. xxix, dicit: « Quod naturæ relinquatur unitas rationis in communicatione sua »; non ergo est unitas a parte rei. Et ratio est clara, quia natura sic concepta solum representat id in quo conveniunt omnia inferiora, tanquam si esset una natura separata ab omnibus illis; sed si ista natura sic existeret a parte rei, ut concipitur, sicut Plato dicebat, a parte rei haberet unitatem positivam; ergo in intellectu illam habet, quia sub unitate concipitur. Et hæc unitas attribuitur ab intellectu ipsi naturæ cognite, licet fundamentum habeat in ipsa re, propter similitudinem et convenientiam inferiorum in aliqua una ratione; sed tamen redditur una illa ratio communiter concepta « in quantum habet rationem uniformem ad omnia individua, quæ sunt extra animam, et ratione hujus uniformitatis plures homines sunt unus homo », sicut dicit D. Thomas, Opusc. xli, c. vii; et Opusc. lv. Unde non representat iste conceptus sic uniformis omnia individua immediate et formaliter, sed unam rationem in qua conveniunt representat directe, materialiter autem et mediate ipsa inferiora, quatenus sunt ea quibus talis ratio convenit, et in quibus multiplicatur, dissoluta unitate præcisionis.

Ex quo inferes male aliquos explicare unitatem universalis per hoc quod non sit aliud quam essentia multorum, seu ipsa multa concepta per ordinem ad aliquam communem operationem, passionem, vel accidens. Sed hoc non est verum; nam si unitas naturæ communis non est aliud quam plura per

ordinem ad unam operationem, inquiri quomodo operatio illa, vel accidens, aut passio sint unum? Si solum per similitudinem æque sunt plura atque ipsæ res quarum sunt passio, nam etiam res, seu naturæ similes sunt. Si autem propter istam similitudinem operatio, vel passio accipitur ut una ab intellectu, cur non etiam ipsa natura, quæ eandem similitudinem habet?

Solvuntur argumenta.

Primo arguitur communi illo argumento: Petrus et Paulus a parte rei non distinguuntur formaliter, sicut distinguitur Petrus ab equo; ergo sunt unum formaliter a parte rei, et illa unitas non est numeralis, quia in unitate numerali non sunt unum, sed distincti; ergo datur unitas formalis a parte rei distincta a numerali.

Et confirmat.: Quia quot modis dicitur unum oppositorum tot modis dicitur et aliud; sed datur distinctio formalis a parte rei diversa a numerali, sicut homo et equus formaliter in re distinguuntur, seu specificæ; ergo etiam datur unitas formalis distincta a numerali a parte rei.

Resp.: Probare argumentum quod Petrus et Paulus habent unitatem formalem a parte rei fundamentaliter et quantum ad unitatem negativam, non formaliter et secundum unitatem positivam. Vocamus unitatem fundamentalem convenientiam seu similitudinem: hæc enim datur a parte rei, quia Petrus et Paulus sunt similes in natura; sed ista convenientia non est unitas, convenientia enim potius supponit distinctionem extremorum. Similiter cum dicimus dari unitatem negativam formalem, non est sensus quod in duobus individuis sit eadem negatio, cum sint diversa subjecta,

et consequenter duæ negationes, sed quod utraque negatio facit unum effectum, scilicet illam naturam non esse divisam per principia formalia. Eodem modo dicendum est quod duo individua diversæ speciei minus sunt unum quam individua ejusdem, id est minus convenientia et similia, neutra magis vel minus unum unitate reali et positiva.

Ad confirm. resp. : Similiter probare quod, sicut datur distinctio formalis in re, ita datur unitas formalis in re, sed in re formaliter semper est conjuncta numerica, non seorsum ab illa, sed sufficit quod sit unitas negativa, vel fundamentalis in re, quæ solum est convenientia et similitudo, hæc enim etiam opponitur divisioni formali.

Secundo arguitur : Natura secundum se, ut distinguitur ab individuatione, est vera entitas; ergo habet veram et formalem unitatem, quæ est passio entis. Nec sufficit convenientia, aut similitudo, quia passio entis non est convenientia, vel similitudo, sed unitas; ergo illa convenit naturæ secundum se; et non convenit illi unitas numerica, ut constat; ergo formalis, seu specifica.

Et confirm. : Quia ipsa similitudo et convenientia est relatio fundata in unitate, et non in unitate convenientiæ et similitudinis, sic enim convenientia fundaretur in convenientia; ergo in vera et propria unitate. Non in unitate numerica, quia hæc non datur inter Petrum et Paulum; ergo in unitate formali.

Resp. : Unitatem inveniri in natura, eo modo quo ipsa natura invenitur. Si enim consideratur natura sine aliquo statu determinato, sed solum secundum principia essentialia, sic non consideratur ut habens unitatem determinate et positive, sed solum negative, id est non est diversa penes illa principia forma-

lia; in re autem, quia habet statum singularem, determinate habet etiam unitatem positivam, non qua plures naturæ singularitate dicantur unum, sed qua quælibet natura habet suam unitatem, et in ratione specifica et formali convenientiam, et negationem divisionis penes eadem principia formalia.

Quod si instes : In natura secundum se invenitur entitas positiva et invenitur negatio divisionis quoad principia formalia; ergo invenitur plena et perfecta unitas, quia hæc non consistit in alio, quam in entitate cum negatione divisionis.

Respond. : Non inveniri in tali natura negationem divisionis absolute et determinate, ita quod negatio illa divisionis sit per positionem unitatis, sic enim dicitur negatio divisionis absolute; sed solum sub illa reduplicatione, quantum est ex principiis formalibus, id est quod non ex illa parte habet divisionem, licet nondum habeat positivam unitatem; et quia relinquit indifferentiam ut habeat pluralitatem, vel unitatem absolute, et principia materialia, ideo perfecte et simpliciter non manet una, sed solum negative, id est sub illa reduplicatione dicta : hoc modo semper aliqua unitas saltem negativa consequitur ens in quocumque statu.

Ad confirmat. respond. : Quod similitudo et convenientia pro relatione fundantur in ipsa convenientia et similitudine pro fundamento et sic non fundatur convenientia in convenientia, sed relatio convenientiæ in ipsa unitate, id est uniformitate ipsa convenientiæ, quæ est fundamentum talis relationis; non autem fundatur in unitate simpliciter, hæc enim potius repugnat convenientiæ, quæ est plurium conformitas.

Tertio arguitur : Unitas formalis est illa qua aliquid dicitur unum formale, seu unum in specie; sed

unum individuum sine consortio alterius non dicitur unum in specie, neque enim admittimus quod petrus est unum in specie, nisi addamus : Petrus cum Paulo vel cum Francisco; ergo unitas formalis non multiplicatur in quolibet individuo, sed facit plura individua esse unum inter se. Unde D. Thomas, III part., quæst. II, art. v, ad 2, inquit : « Quod natura humana non habet rationem speciei secundum quod est in uno individuo, sed secundum quod est abstracta ab omni individuo, vel secundum quod est in omnibus. » Ergo sentit D. Thomas unitatem speciei in omnibus individuis inveniri, et non in unoquoque seorsum.

Respond. Disting. min. : Unum individuum sine consortio alterius non dicitur unum in specie, quantum ad similitudinem et convenientiam, concedo. Quantum ad indivisionem et unitatem specificam, nego. Habet enim natura, quæ est in uno individuo, etiam prout in illo, negationem divisionis specificæ per principia formalia. Convenientiam autem et similitudinem cum alio individuo non habet sine consortio alterius; et sic dicitur illa unitas formalis quæ est in quolibet individuo facere plura individua unum inter se, quia facit illa convenire in uno, seu habere similitudinem et convenientiam in natura.

Ad locum D. Thomæ, resp. : Quod natura humana habet rationem speciei secundum quod est in omnibus individuis, eo modo quo dicitur universale esse in multis vel fundamentaliter, quia abstrahitur una natura a multis, in quibus invenitur una non per identitatem et unitatem simpliciter, sed per convenientiam et similitudinem; vel quia est in multis per prædicationem et aptitudinem ad essendum in illis, sed hoc habet per intellectum et non in re per unitatem communem multis.

Ultimo arguitur : Quia natura in statu solitudinis habet quiddam requiritur ut sit libera a singularitate, quia neque est contracta, neque determinata, neque incommunicabilis secundum se; ergo secundum se est communicabilis, et non singularis, et contrahibilis; ergo unitas quam habet est unitas communis multis.

Respond. : Quod, posita illa reduplicatione secundum se, non valet a negativa ad affirmativam variato prædicato penes finitum et infinitum, neque valet a negatione unius absolute ad positionem alterius; et sic non valet : Natura secundum se non est singularis, nec determinata, nec incommunicabilis, ergo secundum se est communicabilis, vel universalis, etc. Nam secundum se neque est unum, nec alterum, sed utriusque est capax. Erit autem contradictio si dicas : Homo secundum se non est communicabilis, homo secundum se est communicabilis, sed hæc secunda est falsa, et prima negativa est vera, et a destructione unius valet ad positionem alterius, servando semper eandem reduplicationem, seu appellationem illius particulae secundum se; nunquam tamen affirmativæ debent fieri determinate de illa natura secundum se, ut dicatur quod est communicabilis, vel quod secundum se est incommunicabilis, sed semper negativa est vera, quod secundum se et essentialiter neque est unum, neque alterum.

ARTICULUS IV.

Utrum aptitudo et indifferentia ad multa conveniat rebus extra operationem intellectus.

Eadem fere controversia est in hac questione, ac in precedenti; nam qui admittunt unitatem formalem